МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет лінгвістики та соціальних комунікацій
Кафедра соціології та політології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова приймальної комісії
_____ Максим ЛУЦЬКИЙ
«_01_» _____05_____ 2023 р.

Система менеджменту якості

# ПРОГРАМА

**фахового вступного випробування**
за освітньою програмою підготовки фахівців з вищою освітою
освітнього ступеня **«Магістр»**

Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність: 054 «Соціологія»
ОПП: «Соціологія»

**Програму рекомендовано**
кафедрою соціології та політології
Протокол № 7 від 25.04.2023

**СМЯ НАУ ПФВ 12.01.08(10) – 01 – 2023**

## ВСТУП

**Мета** фахового вступного випробування – визначення рівня знань за напрямами професійної діяльності та формування контингенту студентів, найбільш здібних до успішного опанування дисциплін відповідних освітніх програм. Вступник повинен продемонструвати фундаментальні, професійно-орієнтовні знання та уміння, здатність вирішувати типові професійні завдання, передбачені програмою вступу.

Фахове вступне випробування проходить у письмовій формі у вигляді **теоретичних питань та практичного завдання на основі теоретичних питань.**

Фахове вступне випробування проводиться упродовж **2-х** академічних годин (**90 хв.**)

Організація фахового вступного випробування здійснюється відповідно до Положення про приймальну комісію Національного авіаційного університету.

## ПЕРЕЛІК ТЕМАТИКИ ПИТАНЬ

з дисциплін, які виносяться на фахове вступне випробування
за освітньою програмою підготовки фахівців з вищою освітою
освітнього ступеня «Магістр»

## МЕТОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1. Соціологічне дослідження, його місце, роль та різновиди в структурі соціологічного знання. Функції соціологічного дослідження.
2. Основні різновиди та етапи проведення соціологічних досліджень.
3. Система інтерпретації та операціоналізації понять в соціологічному дослідженні.
4. Методи аналізу документів. Традиційний аналіз документів. Протокол аналізу документів.
5. Етапи проведення соціометричного опитування. Процедури аналізу даних соціометрії.
6. Характеристика методу спостереження та його різновиди. Підвищення надійності даних спостереження.
7. Поняття, функції та структура програми соціологічного дослідження.
8. Вибірка в соціологічному дослідженні: основні принципи, різновиди та технології. Генеральна та вибіркова сукупності. Репрезентативність вибірки.
9. Інтерв'ю, його особливості та різновиди. Основні фази інтерв'ю і вимоги до їх проведення.
10. Проблема експерименту в соціології. Види соціальних експериментів.
11. Опитування та його різновиди. Цільове призначення різних видів опитування.
12. Методологічний етап програмування (визначення соціальної проблеми, об'єкт та предмет дослідження; визначення мети та завдань дослідження; уточнення понять; системний аналіз об'єкта. Формулювання гіпотез).
13. Місце і роль експертних оцінок в системі опитування. Основні форми, цикли та методи експертного опитування.
14. Основні етапи підготовки і проведення експертних опитувань. Методи відбору експертів. Перевірка їх компетентності.
15. Кількісна і якісна стратегії соціологічних досліджень. Операції при кількісній і якісній стратегії соціологічних досліджень.

## ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ СОЦІОЛОГІЇ

1. Історичні умови виникнення соціології.
2. Протосоціологія Стародавнього світу.
3. Соціологічні погляди епохи Середньовіччя
4. Соціальні ідеї епохи Відродження та Просвітництва
5. Еволюційна теорія О.Конта та її основні принципи

6. Г.Спенсер та його концепція природної та соціальної еволюції.
7. Вчення Е. Дюркгейма про метод. Соціологічна ідея солідарності.
8. Соціологія марксизму.
9. Психологічна традиція в соціології. Психоаналіз З.Фрейда.
10. Теорія конфлікту Г.Зіммеля.
11. Расово-антропологічна школа (Ж.де Гобіно, О.Амон)
12. Розуміюча соціологія М.Вебера. Теорія соціальної дії.
13. Терія соціальної стратифікації П.Сорокіна
14. Розвиток соціально-політичної думки в Україні (Г.Сковорода, М.Драгоманов, М.Грушевський, Б.Кістяківський, М.Шаповал, В.Липинський).
15. Особливості розвитку соціології в Україні у ХХ ст.
16. 16.Принципи теорії соціального обміну (Дж. Хоманс, П. Блау).
17. Ідеї натуралізму в сучасній соціології. (К. Лоренц, Б. Скіннер Е. Уілсон).
18. Ліворадикальна соціологія: предмет досліджень та основні її представники. (М. Хоркхаймер, А. Адорно, Ю. Хабермас, Г. Маркузе, Е. Фромм).
19. Характеристика та основні ідеї соціології постіндустріального розвитку (Д. Белл, А. Тофлер, Дж. Гелбрейт, О. Турен).
20. Поняття та основні принципи структурного методу в соціології. . Структуралізм та постструктуралізм у соціології ХХ ст. (К. Леві-Стросс, А. Моль, М. Фуко).
21. Критичні течії західної соціології у 50-70-х роках ХХ ст.
22. Проблематика та основні спрямування критичної соціології.(Д. Мадгауз, А. Етціоні, Е. Тіріак'ян)
23. Постмодернізм – як новий соціально-філософський підхід. Соціологія постмодерну: основні ідеї та концептуалізації (П. Бурдьє, Е. Гідденс).
24. Суспільство ризиків: У.Бек.
25. Соціологія повсякденності: теорії-представники, основні ідеї
26. Критика сучасної теорії фемінізму.
27. Сучасний соціальний конфлікт Р.Дарендорфа.
28. Біхевіористська соціальна психологія Б.Скінера.
29. Макро- і мікротеоретичний підходи в соціології до вивчення сучасних проблем фемінізму.
30. Стан сучасної соціологічної науки в Україні. Основні напрями діяльності соціологічних організацій України

## СПЕЦІАЛЬНІ ТА ГАЛУЗЕВІ СОЦІОЛОГІЧНІ ТЕОРІЇ

1. Структура та рівні соціологічного знання.
2. Головні ознаки суспільства та сфери його життєдіяльності.
3. Поняття соціального інституту. Основні типи соціальних інститутів: економічні, політичні, соціальні та духовні.
4. Поняття соціальної структури суспільства. Соціальна стратифікація та її історичні типи.
5. Зміст, поняття та функції соціального контролю. Норми, цінності та санкції як основні елементи соціального контролю.
6. Соціальне значення сім'ї. Розвиток сімейно-шлюбних відносин в історії суспільства. Структура та функції сім'ї.
7. Поняття «гендер» в соціології. Гендерні моделі поведінки. Процеси формування гендерної ідентичності.
8. Соціологія особистості як спеціальна соціологічна теорія. Теорії розвитку особистості. Взаємодія особистості і суспільства в системі соціального контролю.
9. Аномія і девіація як об'єкт соціологічного аналізу.

10. Напрямки глобалізації в освіті. Інноваційні форми освіти. Економізм вищої школи та «підприємницький університет». Соціологічна експертиза реформи освіти.

11. Типи та форми управління, завдання та актуальні проблеми соціології управління. Різновиди теорій управління.

12. Соціальна мобільність та її типи (вертикальна, горизонтальна, міжгенераційна, індивідуальна, групова, структурна).

13. Елементи культури: цінності, норми, звичаї, традиції, мова, система культурних артефактів. Типологія культур за їх соціальними носіями.

14. Поняття особи в соціології. Основні теоретичні концепції особистості. Соціалізація як цілеспрямований і стихійний вплив соціальних факторів.

15. Поняття цінностей та ціннісних орієнтацій. Ціннісний світ сучасної особистості. Ціннісне поле особистості як індивідуально-соціальний конструкт.

16. Поняття етнічної спільноти. Еволюція етнічних спільнот, їх різновиди.

17. Демографічна структура суспільства.

18. Молодь як соціальна спільнота, її соціальний статус та самоідентифікація. Молодь у соціально-демографічному вимірі.

19. Соціальні проблеми молодіжного руху в світі та в сучасній Україні. Політичні орієнтації та електоральна поведінка молоді.

20. Суспільна природа релігії. Сучасні наукові підходи до вивчення релігійності Критерії релігійності: дослідницькі проблеми. Секуляризація.

21. Економічні відносини як предмет економічної соціології. Економічна культура. Економічна свідомість. Економічна поведінка.

22. Зміст та характер праці. Умови праці. Соціально-трудові процеси та їх характеристика.

23. Соціальна нерівність у сучасних суспільствах. Природа соціальної нерівності та її види. Соціальна диференціація, соціальна стратифікація.

24. Політика як об’єкт соціології політики. Влада як політичний інститут. Політичні організації та політичні рухи.

25. Соціологія громадської думки. Характерні особливості, історія виникнення, особливості вивчення та дослідження громадської думки.

26. Сутність, класифікація форм і завдання сучасної рекламної діяльності. Соціальні умови появи реклами як масового явища. Реклама в системі соціальних комунікацій.

27. Конфлікти в системі суспільства. Структура, стадії, функції, методи розв’язання конфліктів. Управління соціальними конфліктами.

28. Соціальні зміни та соціальний розвиток. Лінійний, циклічний та нелінійний тип соціальних змін.

29. Соціологічний аналіз електоральних кампаній.

30. Середовище системи міжнародних відносин. Соціальні основи міжнародного порядку. Міжнародна безпека.

## СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

для самостійної підготовки вступника до
фахового вступного випробування

### Методологія та методи соціологічних досліджень

**Основна**:

1. Історико-теоретичний аналіз дослідницьких програм в соціології. Колективна монографія / В. Ворона, В. Казаков, Н. Отрешко, В. Пилипенко, В. Резнік, В. Степаненко; за заг. ред. В. Резніка. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 249 с.

2. Комплексні вимірювальні інструменти в соціологічних дослідженнях: розроблення, адаптація, обґрунтування достовірності [Є. Головаха, С. Дембіцький, Н. Паніна та ін.]; за наук. ред. Є. Головахи та С. Дембіцького. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. – 405 с.

3. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. / О. В. Крушельницька. Київ: Кондор, 2020. – 194 с.

4. Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування: підручник. Київ: Києво-Могилянська академія, 2017. 342 с.

5. Соціологія: організація емпіричного дослідження. Навч. посібн. / уклад. Балановський Я. М. Умань: Візаві, 2019. – 471 с.

6. Сучасні методики контент-аналізу: навчальний посібник / За заг. ред. Костенко Н., Батаєвої К., Іванова В. Київ: Кондор, 2018. 256 с.

7. Шевчук С.П. Організація та методика соціологічних досліджень: навчальний посібник. Миколаїв: ММІРЛ «Україна», Атол, 2010. 228 с.

**Додаткова**:

8. Бірта Г. О. Методологія і організація наукових досліджень : навч. посіб. / Г. О. Бірта, Ю. Г. Бургу. Київ : Центр учб. літ., 2014. – 142 с.

9. Горбачик А. П. Аналіз даних соціологічних досліджень засобами SPSS: Навч. посіб. / А. П. Горбачик, С. А. Сальнікова. Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – 164 с.

10. Мазурик О., Єрескова Т., Никифоренко Н. Методологія та методи соціологічних досліджень. Донецьк: Східний видавничій дім, 2011. 232 с.

11. Яковенко Ю.І. Методологічна травма в соціологічних полях України // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи», 2019, № 39. - С. 9-27.

## ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ СОЦІОЛОГІЇ

**Основна**:

1. Ukrainian Sociology in the 21st Century: Theory, Methods, Research Results / edited by Vil Bakirov, Yevhen Golovakha. — Kharkiv: V. N. Karazin Kharkiv National University, 2018. – 560 с.

2. Даймонд Дж. Чому одні суспільства занепадають, а інші успішно розвиваються / Джаред Даймонд: Пер. з англ. – К.: Вид. група КМ-БУКС, 2019. – 688 с.

3. Історія соціології: навчальний посібник / За ред. І.П. Рущенка. Х.: ТОВ «Планета-Прінт», 2017. – 442 с.

4. Паніна Н. Українське суспільство 1994–2006: соціологічний моніторинг. – К.: ІС НАН України, 2020. – 94 с.

5. Теоретики світової соціології: життя та творчий спадок (Путівник портретною галереєю Інституту соціології НАН України); за ред. В.Ворони. Київ: Інститут соціології НАН України, 2015. – 301 с.

6. Хомерікі О.А., Яковенко Ю.І. Огляд передумов розбудови в Україні стратегії розвитку соціології / О. Хомерікі, Ю. Яковенко// Актуальні проблеми філософії та соціології. Науково-практичний журнал. Одеса, 2022. № 35. С. 67-77.

**Додаткова:**

7. Ворона В. Соціологічні нариси політекономa. Київ: Інститут соціології НАН України, 2020. 400 с.

8. Ніколаєнко В. Л., Ніколаєнко Л. Г., Яковенко Ю.І. Соціологіка мислення Толкотта Парсонса: Монографія. – К.: Видавництво «Наш край», 2021. – 308 с.

9. Черниш Н. Стан сучасного загальносоціологічного теоретизування: глобальний досвід і локальні специфікації // Український соціум. - 2019.- № 1 (64).- С. 19– 35.

10. Khomeriki O.A., Stryhul M.V. The entrepreneurial university in the System of Higher Education. The 33th International scientific and practical conference «Humanity and Science» (June 01-02, 2022) Berlin, Germany. 2022. Pp.63-67

11. Пилипенко В. Метатеоретичні пошуки соціологів у 1950-1970-х роках: генеза нової царини соціологічного знання // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2018. – № 2. – С.117-142.

12. Стан сучасного українського суспільства: цивілізаційний вимір. К.: Ін-т соціології НАН України, 2020. – 198 с.

13. Чупрій Л.В. Цивілізаційна роль України в сучасному глобалізованому світі / І. В. Богдановський, О. Г. Льовкіна, Л. В. Чупрій. Регіональні студії. №24. 2021. С. 13-19.

## СПЕЦІАЛЬНІ ТА ГАЛУЗЕВІ СОЦІОЛОГІЧНІ ТЕОРІЇ

**Основна:**

1. Аблов А. Ф. Загальна соціологія: конспект лекцій / А. Ф. Аблов. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. – 130 с.

2. Балинська О.М., Гуменюк Л.Й. Основи соціології права: навчальний посібник / за заг. ред. М.М. Цимбалюка. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. – 412 с.

3. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т.В. – Тернопіль: Видавничополіграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. – 250 с.

4. Ляшенко Н. О., Семке Н. М. Соціологія сім'ї : конспект лекцій для студентів спеціальності 054 «Соціологія» у 2-х частинах. Харків: НТУ «ХПІ», 2018. 96 с.

5. Соціологія: теорії середнього рівня: навчальний посібник / за наук. ред. Ю. Ф. Пачковського [Н. В. Коваліско, Т. Д. Лапан, Н. Й.Черниш та ін.]. Київ : «Каравела», 2020. 356 с.

6. Соціологія культури: Навч. посібник. Видання 2-ге, стереотипне// О.М. Семашко, В.М. Піча, О.І. Погорілий та ін.; за ред. О.М. Семашка та В.М. Пічі. Львів: «Новий Світ – 2000», 2020. – 352 с.

7. Романенко Ю.В. Основи візуальної аналітики і прогностики. Навчальний посібник. К: Видавництво «Меркьюрі-Поділля», 2020. – 516 с.

**Додаткова:**

8. Підходи до класового аналізу: колективна монографія / за ред. Е. О. Райта; переклад з англ. О. Симончук. Київ: Інститут соціології НАН України, 2019. 287 с.

9. Ризики в сучасному нестабільному суспільстві: соціальні і культурні виміри; за ред. Л.Г. Скокової. Київ: Інститут соціології НАН України, 2021. 295 с.

10. Святненко І. О. Гендерна культура України: культуро - системологічний та соціосистемологічний аспект: монографія. Запоріжжя: Видавництво Класичного Приватного університету, Київ: Видавництво «Меркьюрі-Поділля », 2020. 388 с.

11. Хомерікі О.А., Стригуль М.В., Романенко Ю.В., Лясота Л.І. Міжперсональна взаємодія як соціологічна проблема // Соціальні комунікації інформаційного суспільства: теоретичні та прикладні аспекти: монографія / під заг.ред. А.Г. Гудманяна, С.М. Ягодзинського. К.: Талком, 2020. – С.66 - 96. (Серія "Гуманітарний дискурс суспільства ризику").

12. Khomeriki, O., Stryhul, M., Yahodzinskyi, S., Kovtun, O., Hryshchenko, N. (2022). The Relationship of Social Groups: Empirical Evidence from Ukraine and Lithuania. In: Lyapin, A., Kalinin a, O. (eds) Digital Technologies in Teaching and Learning Strategies. DTTLS 2021. Lecture Notes in Information Systems and Organisation, vol 56. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007 /978-3-031-05175- 3_20, pp. 197-207

**Програму розробили:**

Завідувачка кафедри Олена ХОМЕРІКІ

Доцент кафедри Марина СТРИГУЛЬ

Старша викладачка кафедри Неля ГРИЩЕНКО

## РЕЙТИНГОВІ ОЦІНКИ

### Виконання окремих завдань фахових вступних випробувань

| Вид навчальної роботи | Максимальна величина рейтингової оцінки (бали) |
|---|---|
| Виконання завдання № 1-20 | 10 |
| Усього | 200 |

### Значення рейтингових оцінок в балах за виконання завдань фахових вступних випробувань та їх критерії

| Оцінка в балах за виконання окремих завдань | Критерій оцінки |
|---|---|
| 10 | правильна відповідь на запитання |
| 0 | неправильна відповідь на запитання |

### Відповідність рейтингових оцінок у балах оцінкам за національною шкалою

| **Оцінка в балах** | | **Пояснення** | |
|---|---|---|---|
| **100-200** | **180-200** | **Відмінно** (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок) | Вступне випробування складено |
| | **150-179** | **Добре** (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок) | |
| | **100-149** | **Задовільно** (непогано, але зі значною кількістю недоліків та задовольняє мінімальним критеріям) | |
| **0-99** | | **Вступне випробування не складено** | |

(Ф 03.02 – 01)

**АРКУШ ПОШИРЕННЯ ДОКУМЕНТА**

| № | Куди передано (підрозділ) | Дата видачі | П.І.Б. отримувача | Підпис отримувача | Примітки |
|---|---|---|---|---|---|
| | | | | | |
| | | | | | |
| | | | | | |

(Ф 03.02 – 02)

**АРКУШ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ДОКУМЕНТОМ**

| № | Прізвище ім'я по-батькові | Підпис ознайомленої особи | Дата ознайом-лення | Примітки |
|---|---|---|---|---|
| | | | | |
| | | | | |

(Ф 03.02 – 03)

**АРКУШ ОБЛІКУ ЗМІН**

| № | № листа (сторінки) | | | | Підпис особи, яка внесла зміну | Дата внесення зміни | Дата введення зміни |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | Зміненого | Заміненого | Нового | Анульо-ваного | | | |
| | | | | | | | |
| | | | | | | | |

(Ф 03.02 – 04)

**АРКУШ РЕЄСТРАЦІЇ РЕВІЗІЇ**

| № | Прізвище ім'я по-батькові | Дата ревізії | Підпис | Висновок щодо адекватності |
|---|---|---|---|---|
| | | | | |
| | | | | |

(Ф 03.02 – 32)

**УЗГОДЖЕННЯ ЗМІН**

| | Підпис | Ініціали, прізвище | Посада | Дата |
|---|---|---|---|---|
| Розробник | | | | |
| Узгоджено | | | | |
| Узгоджено | | | | |